

**До Спеціалізованої вченої ради Д 35.725.05
Львівського державного університету
внутрішніх справ**

ВІДГУК

опонента, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри
кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного університету внутрішніх справ
Тетерятник Ганни Костянтинівни

на дисертаційну роботу **Федчака Ігоря Андрійовича на тему:**
«Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної
діяльності», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова
експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Ступінь актуальності обраної теми. Питання підвищення ефективності та результативності правоохоронної діяльності набувають особливої актуальності у сучасних умовах, пов'язаних із цифровізацією суспільства, євроінтеграційними змінами України, виникненням нових видів кримінальних правопорушень та логічно – здійсненням сьогодні такої діяльності в умовах воєнного стану.

Слід констатувати, що проактивні підходи до організації правоохоронної діяльності володіють потужним потенціалом для змін до підвищення її якості та результативності, економії сил і засобів, часу, недопущенню вчинення кримінальних правопорушень та оперативності реагування на злочинність та зміни, які відбуваються у цій сфері. На відміну від реактивного підходу, проактивність спрямована на попередження злочинних проявів, а не на реагування на події, що дозволяє підвищити безпеку у суспільстві, та зменшити кількість потерпілих.

У сучасному світі неможливо розглядати проактивність відмежовано від аналітичних підходів до аналізу оперативних даних та криміногенних

ЛЬВДУВС	
СВР Д 35.725.05	
Вх.№ <u>1/61</u>	від <u>28.10.2024</u>
кількість аркушів	
Осн.док. <u>19</u>	додат. <u>-</u>

відомостей для ідентифікації потенційних ризиків та загроз (які зарекомендували себе з позитивного боку у багатьох розвинених демократичних державах світу), що дозволяє зосереджувати зусилля на найбільш важливих пріоритетних проблемах у стані оперативної обстановки.

Окрім зазначеного, проактивна правоохоронна діяльність часто включає розширення співпраці з іншими організаціями та установами, органами влади, соціальними службами, навчальними закладами, медичними установами тощо. А саме взаємодія є одним із ключових аспектів успіху при здійсненні правоохоронної діяльності як в ординарних, так і екстраординарних правових режимах. Це дозволяє розробляти та реалізовувати комплексні стратегії для вирішення проблем, пов'язаних зі злочинністю та безпекою.

Враховуючи ці фактори, дослідження теорії та практики застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності є актуальним та необхідним для забезпечення ефективного реагування на сучасні виклики у сфері безпеки, та становить підвищений інтерес для посилення інституційної спроможності вітчизняних правоохоронних органів реалізовувати поставлені перед ними завдання з протидії злочинності в швидкозмінних умовах оперативної обстановки. Вирішенню окреслених завдань присвячена дисертація Федчака Ігоря Андрійовича на тему: «Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності».

На актуальність дисертаційної роботи безумовно вказує і те, що вона є складовою науково-дослідної роботи Львівського державного університету внутрішніх справ за такими темами: «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (номер державної реєстрації 0121U113930, 2021-2024 р.); «Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів Національної поліції» (номер державної реєстрації 0122U001871, 2022-2025 р.). Дослідження підготовлено відповідно до Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи (Указ Президента України від 12 січня 2011 р. № 24/2011 (п. 5));

Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023 (п. 2 Розділу 1; п.п. 1.2., 1.4., п. 2, п.п. 2.3. Розділу 2)); пунктам 1, 2, 5, 6, 10, 11, 15, 26 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки (наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 р. № 454). Дисертація відповідає Пріоритетним напрямкам фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, визначеним у Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр., затвердженій постановою загальних зборів Національної академії правових наук від 26 березня 2021 р. № 12-21. Так, йдеться про п. 1. «Теоретико-правові основи забезпечення національної, інформаційної та кібернетичної безпеки, захисту суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності України, прав та безпеки людини і громадянина» розділу 1.11 «Правове забезпечення у сфері національної безпеки та оборони»; п. 8 «Теоретичні та прикладні засади запобігання злочинності в умовах реформування українського суспільства», п. 16. «Теорія і практика застосування сучасних технологій та інновацій у сфері створення безпечного соціального середовища, прогнозування і планування злочинності» розділу 1.15. «Фундаментальні та прикладні проблеми наукового забезпечення боротьби зі злочинністю в Україні».

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, розкривають мету і завдання дослідження. У роботі поглиблено досліджено та проаналізовано теорію та практику застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності.

Послідовність вирішення поставлених завдань, формулювання висновків, вироблення пропозицій і рекомендацій в роботі є логічною і структурованою. В процесі теоретичного аналізу автор критично оцінює багатоаспектність наукових підходів до дослідження теорії та практики

застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності, пропонує авторське бачення вирішення поставлених в роботі завдань.

Репрезентативність висновків обумовлена опрацюванням дисертантом значної кількості як вітчизняних, так і закордонних наукових, нормативно-правових джерел, а також достатністю емпіричних даних, які складають статистичні відомості Офісу Генерального прокурора, результати опитування 160 респондентів, з них 55 слідчих органів досудового розслідування і 105 працівників оперативних підрозділів Національної поліції Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської, Вінницької, Чернівецької, Київської, Рівненської, Волинської областей, аналітичні та інформаційні видання, присвячені досліджуваній проблематиці.

Відповідним є методологічний інструментарій, використаний у роботі: для вирішення поставлених завдань використано низку загальнонаукових і спеціальних підходів і методів дослідження, зокрема за допомогою діалектичного методу досліджено становлення та розвиток теорії та практики застосування проактивних підходів до організації правоохоронної діяльності; показано генезу наукової думки про застосування упереджувальних підходів до протидії злочинності (розділи 1-5). Використання герменевтичного методу дозволило здійснити інтерпретацію текстів монографічних видань, наукових статей, навчальних матеріалів, що уможливило розкриття змісту й узагальнення в роботі концептуальних на практичних положень досліджуваних моделей правоохоронної діяльності (підрозділи 1.1, 1.2).

Застосування історико-правового методу дослідження сформувало передумови для визначення періодів реформування нормативно-правової бази, структури, стратегії та тактики проактивного функціонування правоохоронних органів (підрозділ 1.1). Використання формально логічних методів дало змогу авторові поглиблено висвітлити та охарактеризувати концептуальні (теоретичні) положення окремих моделей проактивної правоохоронної діяльності (розділи 2-5), системно-структурний метод сприяв дослідженню складових елементів окремих моделей та концепцій проактивної правоохоронної діяльності (розділ 2-5) та дозволив

охарактеризувати організаційні етапи та практичні аспекти застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності (розділ 2-5). Для виокремлення ролі кримінального аналізу в реалізації проактивних моделей здійснення правоохоронної діяльності автором використано догматичний метод (розділи 2-5). Соціологічний метод використано для з'ясування позицій і думок як учених, так і практиків щодо теорії та практики застосування проактивних підходів для запобігання злочинності (розділи 2-5).

Вивчення змісту дисертації Ігоря Федчака дає підстави стверджувати, що поряд з описаними методами та підходами до дослідження теорії та практики застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності використано такі принципи наукового пізнання як: принцип системності та послідовності; принцип наукової обґрунтованості; принцип етичності та принцип об'єктивності.

Категоріальний апарат дисертації відповідає вимогам наукового стилю, а використана при написанні лексика є юридично виваженою та грамотною. Авторські позиції, ідеї враховують сучасні доктринальні підходи та концепції, спираються на розлогий фактологічний матеріал.

Наукова новизна одержаних результатів. Послідовний, виважений, аргументований, належний і достатній виклад наукової інформації дозволив автору сформулювати низку положень, висновків, пропозицій, рекомендацій, певна частина з яких має теоретичний характер, значний евристичний потенціал й здатність до подальшого використання у наукових дослідженнях, а певна — прикладну спрямованість, характеризується високим праксеологічним потенціалом. Науковий аналіз як перших, так і других не залишає сумнівів у їх обґрунтованості та новизні:

вперше:

— виокремлено та ґрунтовно досліджено проактивні моделі правоохоронної діяльності з урахуванням їхньої спрямованості на: нейтралізацію окремих проблем злочинності; модифікацію характеристик місця або місцевості, які можуть генерувати кримінальну активність;

залучення до профілактичної правоохоронної діяльності ресурсів громади; на конкретних осіб, які є джерелом підвищеної кримінальної активності;

– вичерпно визначено й охарактеризовано генезис, сутність, та організаційний зміст проактивних моделей правоохоронної діяльності з огляду на: особливості стану, структури та тенденцій злочинності; розуміння векторів діяльності в рамках предмета правоохоронного впливу; стан розвитку інформаційно-аналітичних спроможностей; зміни в системі, функціях і повноваженнях правоохоронних органів; а також наявні знання про особливості здійснення організаційних функцій щодо обмеження поширення злочинності;

– досліджено, систематизовано й узагальнено відомості про ефективність застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності; встановлено, що підбір найбільш відповідної проактивної моделі чи комбінованого застосування залежить від основних детермінуючих злочинних чинників у визначеній територіальній громаді;

– комплексно розкрито роль та призначення кримінального аналізу в реалізації проактивних моделей здійснення правоохоронної діяльності: у більшості моделей має вирішальне значення; сприяє розвитку розуміння причинно-наслідкових зв'язків, наявних у злочинному середовищі; виконує провідну роль щодо налагодження ефективної внутрішньої та зовнішньої (зокрема міжнародної) комунікації;

удосконалено:

– характеристику стану наукової розробленості питання про теорію та практику застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності через ґрунтовне вивчення наукових напрацювань із таких галузей знань, як оперативно-розшукова діяльність, правоохоронна діяльність, кримінологія, організація праці; дисертаційних і монографічних праць, посібників, методичних рекомендацій, довідково-пізнавальних джерел, періодичних видань;

– наукові підходи до загальних засад здійснення проактивного впливу на стан злочинності, що передбачає зміну акцентів щодо зосередження

застосування гласних та негласних ресурсів правоохоронних органів на вирішенні конкретних системних ідентифікованих проблем злочинності та ризиків їх виникнення, а не на застосуванні широко визначених узагальнених організаційних і тактичних стратегій діяльності (що у підсумку дозволяє досягати найбільших якісних результатів в оперативно-розшуковій профілактиці злочинності);

– характеристику засад здійснення проактивного правоохоронного впливу з метою запобігання поширенню злочинності на місця з особливостями, сприятливими для прийняття рішення та реалізації наміру на вчинення кримінальних правопорушень. Підходи, орієнтовані на такі місця, передбачають застосування гласних та негласних правоохоронних ресурсів на «малих» мікроекономічних ділянках місцевості з метою усунення чи зміни таких характеристик та формування у порушника переконання про неможливість залишитись невикритим;

– розуміння профілактичного потенціалу проактивних моделей, які передбачають залучення до попереджувальної правоохоронної діяльності ресурсів громади для запобігання злочинності та її поширенню. При застосуванні моделей, орієнтованих на потреби і ресурси громад, довіра населення та посилена гласна та негласна співпраця у визначенні та вирішенні проблем злочинності є основою організації профілактичної (проактивної) правоохоронної діяльності;

– наукові та практичні підходи до здійснення персоніфікованого оперативно-розшукового профілактичного впливу на конкретних осіб, які є джерелом підвищеної кримінальної активності. За особистісно-орієнтованого підходу емпіричні дані про концентрацію кримінальних правопорушень серед невеликої частини населення (найбільш злочинно-активних осіб) є ключовими при застосуванні проактивних (запобіжних) гласних та негласних правоохоронних заходів;

дістали подальший розвиток:

– теоретичні та практичні положення про формування спроможності правоохоронних органів застосовувати новітні досягнення у сфері організації

через проведення систематичних інтерактивних нарад, використання сучасних можливостей інформаційно-аналітичних технологій (картографування злочинності), знань із упорядкування простору (усунення ознак правопорушень, формування стану простору як такого, що перебуває під охороною);

– положення про розвиток та посилення довіри між оперативними підрозділами та представниками територіальних громад, взаємодії з громадськими організаціями, надавачами соціальних, освітніх, медичних та інших послуг, приватним сектором, представниками бізнесу, освіти, охорони здоров'я, влади та самоврядування через запровадження підзвітності співробітників правоохоронних органів перед громадянами про пріоритетні напрями роботи та отримані результати у протидії злочинності;

– рекомендації щодо визначення індикаторів для відстеження позитивних досягнень у запобіганні поширенню злочинності та внеску проактивних моделей у реалізацію правоохоронних завдань: зниження рівня злочинності; підвищення довіри (позитивного сприйняття громадянами стану правопорядку); збільшення кількості залучень до виконання гласних та негласних правоохоронних завдань представників громади і співробітників оперативних та інших підрозділів, задіяних до реалізації проактивних завдань.

В дисертаційній роботі автором поставлена та вирішена важлива *теоретико-прикладна проблема*, яка має загальнонаціональне значення і зміст якої полягає у формуванні теорії та практики реалізації проактивних моделей правоохоронної діяльності.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дослідження характеризується логічним та чітким змістовим наповненням, відповідно до плану, мети та завдань, архітектоніка забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики.

Дисертація складається з анотації, вступу, 5 розділів, що охоплюють 13 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 598 сторінок, з них основного тексту – 485.

Список використаних джерел містить 448 найменувань на 54 сторінках. Наукова робота містить 37 рисунків. Додатки розміщено на 59 сторінках.

У першому розділі «Загальні положення проактивної правоохоронної діяльності» ґрунтовно досліджено генезу концептуальних та науково-практичних засад проактивної правоохоронної діяльності.

Логічно, що у підрозділі 1.1 досліджено генезу концептуальних та науково-практичних засад проактивної правоохоронної діяльності. Автор показує історичний розвиток підходів крізь призму чинників, які обумовлювали становлення засад проактивної правоохоронної діяльності у різні часи. Цікаво, що навіть у стандартній моделі правоохоронної діяльності містилися зародки, елементи кримінального аналізу. І, як справедливо підкреслюється автором на с. 54, наголос на ньому надзвичайно важливий у контексті правоохоронної діяльності з огляду на глибокий вплив, який він справляв і продовжує справляти на стратегію, політику та методи діяльності правоохоронних органів.

Не оминув уже з першого підрозділу автор і важливість використання аналітичних методів у боротьбі з діяльністю організованих злочинних угруповань, яка виходить за межі територій окремих держав, набуває масового, динамічного і транснаціонального характеру, обумовлюється удосконаленням способів вчинення та приховування злочинів, умінь та навичок злочинців (с. 57).

У підрозділі 1.2 досліджено стан наукової розробленості обраної тематики як вітчизняними, так і зарубіжними вченими у різних галузях юридичної науки. Слід підкреслити, що вивчення цієї частини роботи вказує на те, що дисертант системно опрацьовував наукові джерела, які стали інформаційним підґрунтям дослідження, адже ним проаналізовані серед інших найновіші, найактуальніші дослідження у сфері аналітичної діяльності у правоохоронній діяльності (с. 58 – 105).

Водночас, при висвітленні стану наукової розробленості концептуальних основ та науково-практичних аспектів проактивних моделей правоохоронної діяльності автором констатовано, що наукові та практичні

положення проактивних моделей правоохоронної діяльності, незважаючи на невпинний до них науковий інтерес в Україні досі залишаються неопрацьованими та дискусійними, що є ще одним підтвердженням актуальності та своєчасності представленої на захист роботи.

У другому розділі **«Проактивні моделі правоохоронної діяльності спрямовані на місце як генеруючий злочинність чинник»** досліджено такі моделі як: здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing); здійснення правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety); модель запобігання злочинності: превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design) та концепцію «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing). Напрацювання теорії і практики застосування таких проактивних моделей пов'язано із тим, що поширення злочинності у просторі розподілено нерівномірно, і що концентрації злочинності зазвичай проявляються на мікрогеографічному рівні.

У підрозділі 2.1. розглянуто здійснення правоохоронної діяльності на основі прогнозів (Predictive Policing). Автором проаналізовані визначення стратегічного прогнозування та його етапи (с. 117–119), аспекти мисленнєво-уявних моделей (с. 118 – 119), використовувані методи (с. 119 – 121). На с. 122 – 136 автором деталізовано сучасний стан та перспективи використання моделі у правоохоронній діяльності в Україні.

Підрозділ 2.2. присвячений здійсненню правоохоронної діяльності на основі даних (Data-Driven Policing / Data-Driven Approaches to Crime and Traffic Safety / DDACTS). Здобувач справедливо зазначає, що деякі місця полегшують, або сприяють ризикованій поведінці, і що ці дії, особливо якщо вони трапляються часто, так би мовити «інформують» інших, що вони теж можуть діяти подібним чином (с. 139) та наводить аргументи на користь впровадження моделі правоохоронної діяльності на основі даних (DDACTS), описуючи методи, які при цьому використовуються (с. 143 – 148).

Модель запобігання злочинності: превенція злочинів за допомогою зміни навколишньої інфраструктури (Crime Prevention Through Environmental Design – CPTED) проаналізована у підрозділі 2.3. У ньому автор на основі інформації з різногалузевих джерел привертає увагу до можливостей аналітичних інструментів у тріаді: простір (середовище)-час-кримінальне правопорушення та розглядає різні покоління досліджуваної моделі діяльності (с. 159 – 200).

У підрозділі 2.4 описана концепція «Діяльність поліції у гарячих точках» (Hot Spots Policing). У ньому автор вдається до аналізу визначень «гарячі точки», «криміногенна ситуація» та значенню картографування у організації правоохоронної діяльності у темпорально-територіальних межах. Слід схвально поставитися до наведених фотографічних, картографічних прикладів, які наводяться у цій частині дослідження, що дає можливість кращого розуміння описання цієї моделі проактивної діяльності. Крім того, важливою є наведена диференціація «гарячих точок» з метою формування уявлень про потенціал використання моделі для розроблення індивідуальних контрзаходів зі сторони правоохоронних органів (с. 200 – 234).

У третьому розділі «Проактивні моделі правоохоронної діяльності спрямовані на вирішення проблем злочинності» автор висвітлив концептуальні та науково-практичні аспекти таких проактивних моделей як: правоохоронна діяльність, керована аналітичною розвідкою (Intelligence-Led Policing); здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing) та модель підзвітності: CompStat. Констатується, що проблемно-орієнтовані підходи до організації правоохоронної діяльності є найбільш ефективними під час реалізації профілактичних заходів з використанням гласних та негласних можливостей оперативно-розшукової діяльності.

У підрозділі 3.1 «Правоохоронна діяльність, керована аналітичною розвідкою (Intelligence-Led Policing, ILP)» на підставі опрацювання досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених дисертант справедливо зауважує: «Аналітична розвідка також може використовуватися для

інформаційної аналітичної підтримки оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування, проте її можливості значно масштабніші – аж до підготовки рекомендацій щодо ефективного використання людських та матеріальних ресурсів правоохоронних органів. Концептуально ILP належить до системи і методології управління роботи, в якій результати роботи аналітиків злочинності з наявними даними є основою для визначення пріоритетів, оперативних, тактичних та стратегічних цілей у галузі попередження та припинення злочинності та інших загроз безпеці» (с. 245). Позитивно слід оцінити увагу, приділену у цій частині роботи оцінці загроз тяжких злочинів та організованої злочинності (SOCTA Україна), яка уже запроваджена у нашій державі, та позитивні приклади з практики інших держав у використанні досліджуваної моделі. Детально висвітлені і складові моделі ILP (с. 272 – 279).

Підрозділ 3.2. розкриває здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing/POP). На підставі аналізу зазначеної моделі автор виокремлює характерні особливості інших моделей, які мають спільні риси із моделлю правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing) (с. 305 – 306).

Модель підзвітності: CompStat розглядається у підрозділі 3.3. Акцентовується увага на застосуванні цієї моделі, як управлінської у системі правоохоронних органів (с. 318 – 336). Корисним для подальшого є бачення автора щодо перспектив та етапів впровадження цієї моделі у діяльність правоохоронних органів України (с. 336 – 346).

У четвертому розділі дисертації «Проактивні моделі правоохоронної діяльності орієнтовані на особу» І. Федчак з'ясував теоретичні та практичні положення концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence та концепції поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing). Автором встановлено, що такі концепції є новітніми підходами до організації проактивної правоохоронної діяльності та становлять суттєвий потенціал для

підвищення ефективності оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на запобігання злочинності та її профілактику на закріплених за оперативними підрозділами територіях, дільницях, зонах.

Підрозділ 4.1. присвячений Концепції цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence. Варто зауважити на компонентах, які охоплює концепція цілеспрямованого стримування (с. 356 – 357) та порівнянні її з іншими аналітичними моделями (с. 357 – 359). Фокусується увага на застосуванні певних типів кримінальних аналітичних досліджень під час реалізації цієї концепції (с. 377 – 378).

Концепція поліцейської діяльності, заснованої на доказах (Evidence-Based Policing – EBP) розглядається у підрозділі 4.2. Досить детально описаний досвід США щодо Американської асоціації діяльності поліції на основі доказів (American society of evidence-based policing, ASEBP), з метою забезпечення отримання місцевими поліцейськими службами актуальної інформації про найкращі практики, що ґрунтуються на проведених фундаментальних наукових дослідженнях та етапів такої методики (с. 380 – 399).

П'ятий розділ дисертації «Проактивні моделі правоохоронної діяльності орієнтовані на громаду» окреслює зміст моделей здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing) та профілактика скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень (модель «Broken Windows/Розбитих Вікон». Автор дослідив, що такі підходи становлять суттєвий резерв для підвищення рівня довіри населення до правоохоронних органів, що дозволяє якісно покращити рівень ресурсної та гласної і негласної інформаційної взаємодії з представниками громад, що у підсумку дозволяє економно використовувати наявні правоохоронні ресурси.

У підрозділі 5.1. досліджено здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing, CoP). На основі опрацювання зазначеної моделі встановлено основні концептуальні та

науково-практичні аспекти положень цієї моделі (с. 408 – 410) та перспективи її використання при реформуванні Національної поліції України (с. 410 – 437). Окрема увага у підрозділі присвячена SWOT-аналізу (с. 439 – 443).

Заключний підрозділ 5.2. стосується профілактики скоєння тяжких злочинів через зосередження роботи поліції в місцях концентрації незначних правопорушень (модель «Broken Windows/Розбитих Вікон» (BWT)). У цьому підрозділі автор акцентує увагу на передумовах застосування моделі, поширених формах роботи у ній, її сильних і слабких сторонах (с. 445 – 466).

Таким чином, вивчення змісту дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень, висновків і рекомендацій дає змогу зробити висновок щодо високого рівня їх обґрунтованості та достовірності, а також важливо відзначити відповідність теми дисертації профілю спеціальності 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність».

Зміст реферату ідентичний основним положенням дисертації. Усе вищевказане дозволяє констатувати про обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Практичне значення одержаних результатів. Детальне й ґрунтовне ознайомлення зі змістом дисертації І.А. Федчака дозволяє констатувати, що здійснене ним дослідження має вагоме теоретичне і практичне значення. Практичне значення роботи полягає у тому, що сформульовані в дисертації висновки можуть бути використані у практичній діяльності в оперативно-службовій діяльності правоохоронних органів щодо напрацювання напрямів профілактики злочинності (акт впровадження у практичну діяльність оперативного відділу (з дислокацією у місті Львові) Територіального управління Державного бюро розслідувань розташованого у м. Львові; акт впровадження результатів дисертаційного дослідження Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України). Також результати дисертації використовуються у науково-дослідній діяльності – для подальшого опрацювання та вдосконалення концептуальних та науково-

практичних основ проактивної правоохоронної діяльності (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 14.06.2024 р. № 12; акт впровадження Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» від 18.06.2024 р.; акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 29.07.2024 р. № 120 – нд).

Основні положення та висновки дисертації використовуються в освітньому процесі під час викладання дисциплін «Оперативно-розшукова діяльність», «Кримінологія» «Поліцейська діяльність», «Інформаційні технології», «Основи кримінального аналізу», а також підготовки підручників, навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів із зазначених дисциплін (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 14.06.2024 р. № 12; акт впровадження Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 05.06.2024 р. № 1/06–2024).

Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях, зарахованих за темою докторської дисертації. Наукові результати дисертаційної роботи опубліковано у 46 наукових публікаціях, з них: 1 одноосібна монографія; 1 колективна монографія; 4 статті у наукових періодичних виданнях, які індексуються у наукометричних базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus; 23 статті у виданнях, які включено до переліку наукових фахових видань України з юридичного напрямку (1 у співавторстві); 17 наукових праць, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації). З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї і положення, які належать дисертанту.

Ступінь використання матеріалів і висновків кандидатської дисертації. Результати досліджень, за якими Федчак Ігор Андрійович у 2009 році захистив кандидатську дисертацію на тему: «Організаційно-тактичні основи оперативного обслуговування об'єктів (галузей) економіки підрозділами ДСБЕЗ МВС України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 кримінальний процес

та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, в його докторській дисертації не використовуються.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації.

Дисертаційна робота Федчака Ігоря Андрійовича на тему: «Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності» відповідає принципам академічної доброчесності. У докторській дисертації та наукових працях, які відображають її результати, відсутній академічний плагіат, фабрикації та фальсифікації, що підтверджено відповідною довідкою. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Віддаючи належне кропіткій та високоякісній роботі дисертанта та надвисоко оцінюючи рівень дослідження, його актуальність та новітність підходів, креативність автора та глибину його знань і продемонстрованої ерудованості, креативності, варто звернути увагу на окремі недоліки, а також положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту:

1. На с. 470 автором зазначено, що «У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та вирішення наукової проблеми, яке полягає в отриманні нових результатів у вигляді розроблення концептуальних засад та визначенні організаційних основ застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності», натомість на с. 30 вказано, що *метою* дослідження є аналіз концептуальних основ та науково-практичних аспектів проактивних моделей правоохоронної діяльності. На думку опонента, мета дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук має включати у себе не тільки аналітичну складову, а й розробку на її основі певних пропозицій теоретичного та прикладного характеру, які дозволять забезпечити розв'язання важливої теоретичної та/або прикладної проблеми, що по суті і здійснив І. А. Федчак у своїй роботі. Відтак, відповідно до цього більш вдалим було б формулювання мети дослідження з урахуванням тих результатів у вигляді розроблення концептуальних засад та визначенні

організаційних основ застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності, яких досягнув автор у процесі дослідження.

2. Ураховуючи, що предмет дослідження торкається безпосередньо проактивної правоохоронної діяльності, очікуваним було надання таких авторських дефініцій, як «правоохоронна діяльність», «проактивність», «проактивна модель правоохоронної діяльності».

3. Аналіз дисертаційного дослідження дозволяє констатувати, що описані у ньому моделі проактивної правоохоронної діяльності переважно використовуються в ординарних правових режимах. Натомість для правоохоронної системи України та багатьох інших держав, які на теперішній час перебувають в умовах збройних конфліктів та інших викликів, пов'язаних із екстраординарними обставинами, актуальним є запровадження таких проактивних моделей правоохоронної діяльності, які можуть ефективно забезпечувати правоохоронну діяльність, з урахуванням тих факторів, які є характерними для надзвичайних правових режимів. Відтак, на думку опонента, дисертанту доцільно було б звернутися і до цього питання.

4. З урахуванням актуальності та значення роботи для розвитку теорії та практики проактивних моделей правоохоронної діяльності в Україні, цікаво було б оцінити у дослідженні бачення автора щодо внесення змін, доповнень до чинного законодавства з метою врегулювання питань, пов'язаних із запровадженням таких моделей у нашої державі.

5. На думку опонента, у підрозділі 3.2. дисертації «Здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику (Problem-Oriented Policing/POP)» авторові доцільно було б при висвітленні практичних аспектів застосування досліджуваної моделі визначити конкретні послідовні кроки, реалізація яких може зумовити максимально позитивні результати в ідентифікації та вирішенні проблем. Окреслення послідовності дій з реалізації положень моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на певну проблематику буде мати особливо важливе значення для співробітників практичних підрозділів правоохоронних органів, які будуть вважати за

доцільне імплементувати проблемно-орієнтований підхід у практичну діяльність.

6. У підрозділі 4.1. дисертації «Концепція цілеспрямованого стримування «перетягування важелів» «Pulling Levers» Focused Deterrence», автор надаючи характеристику концептуальних та науково-практичних аспектів такої концепції визначає, як слід діяти у випадку виявлення чи ідентифікації осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення, які становлять суспільний резонанс, з метою здійснення на них профілактичного впливу для стимулювання їх до відмови від продовження злочинних дій, із застосуванням до них індивідуально підібраних заходів реалізації поза межами кримінальної активності. Видається, що така концепція дійсно володіє потужним профілактичним ефектом та заслуговує на те, щоб апробувати її можливості у практичній профілактичній правоохоронній діяльності. Проте автор залишає поза увагою діяльність стійких суспільно небезпечних організованих груп та злочинних організацій, які впливають на криміногенну ситуацію в регіонах і навіть в державі. За даними Офісу Генерального прокурора за період з січня по грудень 2023 року виявлено 457 злочинних організацій оперативними підрозділами правоохоронних органів (НПУ, СБУ, БЕБ, ДБР та НАБУ), більшість із яких діяли від трьох до понад шести років. Отже, на нашу думку, авторові доцільно також визначити як концепція цілеспрямованого стримування пропонує діяти у випадку, коли у фокусі уваги правоохоронців перебуває не конкретна особа, а стійке організоване злочинне формування, яке існує протягом тривалого періоду часу.

Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

ВИСНОВОК:

Дисертаційна робота Федчака Ігоря Андрійовича на тему: «Теорія та практика застосування проактивних моделей правоохоронної діяльності» за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які полягають в розробці концептуальних та науково-практичних аспектів проактивних моделей правоохоронної діяльності, що забезпечує розв'язання важливої теоретико-прикладної проблеми загальнонаціонального значення, та свідчить про набуття її автором – Федчаком Ігорем Андрійовичем найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів.

Дисертація відповідає паспорту заявленої спеціальності, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 та пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17.11.2021 р., а її автор **Федчак Ігор Андрійович** заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

ОПОНЕНТ:

**доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Національної поліції України
Одеського державного університету
внутрішніх справ**

Ганна ТЕТЕРЯТНИК

Підпис засвідчують:

ВКЗ

Едуард ДАКЕЛЯ